

©DEİK Dış Ekonomik İlişkiler Kurulu

Her hakkı saklıdır.

DEİK Genel Sekreterliği'nin yazılı izni alınmaksızın çoğaltılamaz,
kopyalanamaz, dağıtılamaz.

DEİK / Dış Ekonomik İlişkiler Kurulu
TOBB Plaza, Talatpaşa Caddesi No: 3 Kat: 5 34394
Gültepe, Levent / İstanbul - Türkiye
Tel: +90 (212) 339 50 00 (pbx), +90 (212) 270 41 90 (pbx)
Faks: +90 (212) 270 30 92
www.deik.org.tr - www.turkey-now.org

Ankara Temsilciliği

Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği Dumlupınar Bulvarı
No: 252 (Eskişehir Yolu 9.km) 06530 ANKARA
Tel: +90 (312) 218 20 00
E-mail: saslan@deik.org.tr

Moskova Temsilciliği

119334, Leninskiy St. Num: 45, Flr:2, Office 346 Moskov
Tel: +7 (495) 935 82 24
Email: motekeli@deik.org.tr

Washington Temsilciliği

Ronald Reagan Building & International Trade Center
1300 Pennsylvania Ave., N.W., Suite 860 Washington, D.C. 20004
Tel: +1 (202) 789 3644
E-mail: duden@tobb.org.tr

topprint tarafından yapılmıştır.

Fecri Ebcioğlu Sok. Selçuk Apt. No: 5/4 34340 1. Levent / İstanbul - Türkiye
Tel: +90 (212) 264 33 11 (pbx) Faks: +90 (212) 264 33 10
www.topprint.com.tr

2011'de İstanbul'da basılmıştır. / Printed in İstanbul, 2011

Arka Plan

Son yıllarda Türk özel sektörünün küresel ekonomiye entegrasyon düzeyi kayda değer ölçüde arttı. İhracat, dış yatırımlar, ve müteahhitlik alanlarındaki değer üretme kapasitemiz hem bu entegrasyonu güçlendiren unsurlar oldu hem de bu entegrasyon süreci ile güç kazandı.

Ne var ki, bu 'varlık' artışına rağmen bu artışın getirdiği risklere ilişkin enstrümanlar geliştirme ya da verili enstrümanları kullanma konusunda başarılı olduğumuz iddia edilemez. Özellikle, kayda değer ölçüde varlık gösterdiğimiz ülkelerin demokrasinin yerleşik olduğu istikrarlı birer piyasa ekonomileri olmadığını, aksine kişisel tercihlerin belirleyici olabildiği coğrafyalar olduğu düşünüldüğünde, kırılganlığımızın boyutları ortaya çıkacaktır. Nitekim, çıkmıştır da.

Kısmen riskten korunma enstrümanlarına dair bilgi eksikliğinden, kısmen de özellikle 'maliyet' unsuru gibi tercihlerden kaynaklanan bu gerçek, 2011 yılında 'dış varlık' stoğumuzun bulunduğu ülkelerde yaşanan halk ayaklanmalarının getirdiği belirsizlik ve kayıplarla birlikte ete kemiğe büründü. Sözgelimi, sadece Libya'da ihracatımızın ve müteahhitlik hizmetlerinin oluşturduğu dış varlıkların binde 1'inden daha azı sigorta kapsamındaydı.

Pek çok alan, sektör ve ülkede rekabet içerisinde olduğumuz Avrupa Birliği üyesi ülkelerinin şirketleri, bu sorunlu bölgelerdeki varlıkları ve alacakları sigorta teminatı altında olduğundan, krizlerden bizim kadar etkilenmemiş gözüküyorlar.

DEİK olarak, bugün gelinen aşamada politik risklerin çok yüksek seyrettiği coğrafyalarda varlık gösteren özel sektörümüzün politik risk sigortası konusunda bilinçlendirilmesini sağlamak üzere yatırımcılarımızdan, müteahhitlerimizden ve ihracatçılarımızdan oluşan bir çalışma grubu kurmuş bulunuyoruz.

Kurucu Kuruluşlarımız arasında yer alan Türkiye Müteahhitler Birliği (TMB) ve Türkiye Sigorta ve Reasürans Şirketleri Birliği (TSRŞB) ile eşgüdümlü yürüteceğimiz çalışmalarımız kapsamında bilgi notları hazırlayacak, uluslararası etkinlikler gerçekleştirecek, devletimizden mevzuatlarda karşılaşılabilecek sıkıntıların çözümü için destek isteyecek ve şirketlerimizin ihtiyaçları ile sigorta piyasasının koşulları arasındaki optimum dengeyi sağlamaya çalışacağız.

Politik Risk Sigortasına ilişkin bilgi eksikliğini giderme yolunda attığımız ilk adım olan “10 Soruda Politik Risk Sigortası” yayınına verdikleri desteklerden ötürü Dünya Bankası Çok Taraflı Yatırım Ganati Kurumu’dan (MIGA) SACE’ye, BPL Global’den İslam Kalkınma Bankası Kredi Garanti Kuruluşu’dan (ICIEC) Berne Union’a teşekkürlerimizi borç biliyoruz.

DEİK Politik Risk Çalışma Grubu

Yasal Uyarı

Bu çalıŐmadan yapılacak alıntılarda (iktibaslarda) 5846 Sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanununun 35'inci maddesinde öngörülen Őartlara uyulmalıdır.

© Dış Ekonomik İlişkiler Kurulu 2011

Bu raporda yer alan bilgiler Dış Ekonomik İlişkiler Kurulu (DEİK) tarafından güvenilir olduğuna inanılan kaynaklardan elde edilmiŐtir.

Bununla beraber, bu çalıŐmada kullanılan kaynaklardaki hata ve eksikliklerden ve bu yayındaki bilgilerin kullanılması sonucunda DEİK üyelerinin uğrayabilecekleri doğrudan ve/veya dolaylı zararlardan, kâr yoksunluğundan, manevi zararlardan ve üçüncü kiŐilerin uğrayabileceği zararlardan dolayı DEİK hiçbir şekilde sorumlu tutulamaz.

Bu rapor DEİK üyelerini, kamuoyunu ve karar vericileri bilgilendirmek amacı ile hazırlanmış olup herhangi bir ekonomik aktivite için tavsiye olarak yorumlanmamalıdır.

DEİK Hakkında

Dış Ekonomik İlişkiler Kurulu (DEİK) 5174 sayılı kanununun 58. maddesi kapsamında Türk özel sektörünün küresel ekonomiye yüksek katma değerli entegrasyonunu ilişkin faaliyetlerini sürdüren bir iş dünyası kuruluşudur.

Bu çalışma ile ilgili olan/olmayan her türlü resmi yazışma için adres aşağıdaki gibidir.

Dış Ekonomik İlişkiler Kurulu (DEİK)
TOBB Plaza, Talatpaşa Cad. No:3 Kat:5,
Gültepe-Levent,
34394, İstanbul
Telefon: (90) (212) 339 50 00
Faks : (90) (212) 270 30 92.
E-posta: strateji@deik.org.tr
www.deik.org.tr | www.turkey.now.org

1

Politik risk nedir?

Politik risk, uluslararası faaliyeti olan Őirketlerin faaliyetlerinin yurtdiŐında iş yaptığı ũlke, kendi ũlkesi ya da ũçũncũ bir ũlke kaynaklı ve Őirketin kontrolũnde olmayan nedenlerle engellenmesi ya da zarar gũrmesi olarak tanımlanabilir.

- İhracat/ ithalat sũzleŐmeleri,
- Mũteahhitlik projeleri,
- YurtdiŐı yatırımları,
- Makine ve ekipmanlar,
- Teminat mektupları,
- Tedarik zinciri,
- Krediler,

savaş, politik Şiddet, kamulaştırma, sũzleŐme ihlalleri gibi politik risklere maruz kalabilecek konulardır.

2 Ülke ve proje bazında değerlendirilmesi gereken riskler nelerdir?

Politik risklerin kaynağı ülke bazlı ya da proje bazlı olarak iki kategoride incelenebilir.

A) Ülke seviyesinde politik riskler

Ülke seviyesindeki ekonomik, siyasi ve yasal sistem boyutundaki politik risklerin değerlendirilmesinde aşağıdaki unsurlar sorgulanmalıdır.

- Yabancı yatırıma karşı hükümet/muhalefetin genel tavrı,
- Yatırımcının kendi ülkesi ve ev sahibi ülke arasındaki ilişki (çözülmemiş uyuşmazlıklar gibi),
- İç hukuk kapsamında yatırımın yasal koruma güvencesi,
- Ev sahibi ülkeyle yatırım koruma anlaşmasının bulunması,
- Kurumsal devamlılık, özellikle yürütme, yasama ve yargı arasındaki ilişkinin açıklığı (kuvvetler ayrılığı),
- Temsil edilebilirlik, sivil toplum kuruluşlarının siyasi sistem içinde sesini duyurabilirliği,
- Siyasi ve ekonomik istikrarsızlık,
- Döviz kontrol rejimi,
- Likidite durumu, ödemeler dengesi, döviz rezervleri,
- Ülkenin rezervlerinin borç servisini karşılayabilme derecesi,
- Transfer ve konvertibilite deneyimi,
- Başka ülkeyle silahlı çatışma olasılığı, mevcut ayaklanma, devrim veya şiddet olasılığı,
- Siyasi olarak harekete geçirilen şiddet eylemi olarak patlak verebilecek gerilimlerin varlığı.

B) Proje seviyesinde politik riskler

Aynı ÷lkede olmasına rağmen projelerin çeŐitli özellikleri maruz kalınabilecek politik risk faktörleri ve bunlardan etkilenme olasılığında farklılıklar yaratabilmektedir. Proje bazlı risk değerlendirme kriterlerinden bazıları Őu Őekildedir.

- Sektör (özellikle petrol ve gaz, madencilik, kamu hizmet kurumları, diğer ulusal kaynaklar), ev sahibi ÷lke ekonomisi için sektörün önemi ve ev sahibinin ekonomisinde sektörün ölçeği,
- Ev sahibi ÷lke ekonomisinde rekabetin derecesi,
- BaŐta ithalat ikamesi ve ihracat gelirlerinin üretimi olmak üzere ev sahibinin ekonomisine katkı,
- Projenin ekonomik yaşayabilirliği ve döviz kazançları,
- Ticari sınırlamalar veya teŐviklere bağlılık,
- Sermaye piyasası mevzuatı ve iş mevzuatı, çevre koruma, vergi rejimi, performans gereklilikleri, ithalat ve ihracat kotaları, fiyat kontrolleri bakımından ev sahibi ÷lke mevzuatına tabilik,
- Özellikle ortak girişim içindeyse mülkiyet ve kontrol,
- Beklenen transferlerin tutarları ve iş programı (ör. kazanç tahminleri, geri ödeme programı),
- Offshore hesaplarda ihracat gelirlerinin birikimi hakkında ev sahibi ÷lkeyle mevcut anlaşmalar ve offshore hesaplarının kullanımı,
- Ev sahibi ÷lke için yatırım projesinin önemi,
- Hissedarlar, yerel ortaklar ve uzun süreli kredi veren baŐta yerli kamu kuruluşları, ihracat kredisi kuruluşu ve uluslararası kuruluşların varlığı,
- Mali karlılık oranı ve döviz kazanma potansiyeli,
- Hem ev sahibi ÷lke hem de potansiyel rakipleri için stratejik önem,

- Düşmanlık alanları bakımından coğrafi yerleşim,
- Enerji kaynakları veya ham madde temini veya önemli ulaştırma bağlantılarına hassasiyet,
- Yabancılara ait proje olarak görünürlük,
- Yerinde güvenlik düzenlemeleri.

3

Politik Riskler nasıl yönetilir?

Politik risklerin varlığı pek çok kuruluş için yurtdışında yatırım ve proje geliőtirmenin önünde en önemli engellerden biri olarak tanımlanmaktadır.

Yurtdışına ve özellikle gelişmekte olan ülkelere yapılan direkt sermaye yatırımlarındaki ve ihracattaki artış risklerin doğru yönetiminin gerek firma gerekse makroekonomik dengelerimiz açısından önemini arttırmaktadır.

Yabancı yatırım ve ticarete aktif firmalar projelerine yönelik risklerin yönetiminde;

- Dahili ve danışman kuruluşlarla detaylı analiz (due diligence),
- İlişki yönetimi (yerel hükümetler, sivil toplum kuruluşları ile ilişki geliştirme),
- Yerel tanınmış firma ile ortaklıklar,
- Yerel bankalardan finansman sağlayarak dış kaynaklarla dengelemek,
- Risk transferi (politik risk sigortası, cds kredi temerrüt takası),

gibi metotları kullanırlar. Ülke bazındaki genel politik risk ortamını (savaş, kargaşalık, ekonomik istikrarsızlık vb.) yönetme konusunda ise yapabilecekleri fazla bir şey yoktur.

Öte yandan yatırımcı ülke ve ev sahibi ülke hükümetleri de olası anlaşmazlıkların çözümü için ikili anlaşmaların imzalan-

ması yolu ile yatırımcı firmalara uluslararası tahkim imkanına hukuki alt yapının hazırlanmasında destek olurlar. İkili anlaşmaların varlığı teminatın sağlanabilmesi ve fiyatlandırma için önemli bir unsurdur.

4

Politik risk sigortasını sağlayan kuruluşlar kimlerdir?

Politik risk sigorta sağlayıcıları 3 ana kategoride toplanabilir; ihracat kredi kuruluşları, uluslararası kuruluşlar ve özel sigorta şirketleri ile reasürörler.

Ihracat Kredi kuruluşları- (ECA)-Genelde kendi ülkelerinin yatırımcı ve ihracatçılarının yurtdışındaki projelerini desteklemek misyonuyla yatırımcının yabancı bir ülkede maruz kalabileceği politik risklerini teminat altına alırlar. Ülkelerinin dış politikalarına paralel hareket ederler.

Uluslararası kuruluşlar- MIGA (Multilateral Investment Guarantee Agency), ATI (African Trade Insurance Agency), ICIEC (Islamic Corporation for the Insurance of Investment and Export Credit) gibi kuruluşlar amaçları çerçevesinde uluslararası ticaret, yatırım ve projelerin gelişimini destekleme misyonunu üstlenen kuruluşlardır. Bu kapsamda üye ülkeleri arasında öncelikle yatırım riskine yönelik olmak (MIGA yalnızca yatırım) üzere politik riskleri sigortalamaktadırlar.

Özel sigorta pazarı- Politik risk sigortası konusunda uzmanlaşan Lloyd's sendikaları ve özel sigorta şirketleri bulunmaktadır. Özel sigorta piyasaları geleneksel politik risk teminatlarının yanı sıra gelişmekte olan ülkelere yönelik alacak riski (politik sebeple olsun veya olmasın) sağlarlar. Bu alanda kapasite yeni oyuncularla beraber artmaktadır. Teorik olarak bir proje için özel sigorta piyasalarından 1.3 milyar dolar kapasite bulunması mümkündür.

Kapasite ve fiyatlandırmada reasürörlerin sigorta şirketlerine sağlayacağı destek de çok önemlidir. Munich Re, Hannover Re, Swiss Re, Berkshire Hathaway politik risk sigortasında önemli reasürörler arasındadır.

5 Politik risk sigortası hangi risklere karşı teminat sağlar?

Politik risk sigortası ticari risklerin dıŐındaki risklerin önemli bir kısmını içerir. Yatırım ve ticaret yapılan ÷lke hükümetlerinin doğrudan veya dolaylı hareketleriyle yatırım, proje ya da ticaretin maruz kaldığı ve tazmin edilmeyen zararları teminat altına alır.

Politik risk sigortası Őemsiyesi altında genelde kamulaştırma, transfer kısıtlamaları, sözleşme ihlali ve politik Şiddet alt sigorta ürünleri sunulmaktadır. Bu teminatlar tek olarak alınabileceği gibi istenirse iki veya daha fazla riskin paketlenmesi Őeklinde de alınabilir. Bazı piyasalar kamudan alacak riski ve teminat mektuplarının haksız geri çağırılma risklerini de politik risk Őemsiyesi altında sunabilmektedirler.

AŞağıda bu sigorta teminatlarının iğerik, tazminat ve diğer temel sigorta teknik özellikleri deęerlendirilmiŐtir.

A) Kamulaştırma

Kamulaştırma karşısındaki teminat, doğrudan veya dolaylı olarak garanti edilen yatırımın tümü veya önemli bir kısmı için teminat sahibinin mülkiyet haklarını veya etkin kontrolünü önleyen veya yoksun bırakan ayrımcı ve/veya keyfi olaylar ile garanti edilen yatırım ve/veya proje kuruluşunun genel mali yaşayabilirliğine ilişkin gerekli temel bir haktan mahrum bırakan ve ev sahibi ÷lke hükümetinden kaynaklanan mevzuat, idari iŐlem veya eksiklikten ileri gelen zararları kapsar.

Kamulaştırma kapsamında ödenecek tazminat proje kuruluşunun net defter değeri ya da firma değerini veya haczedilen bir maddi varlığın (veya kamulaştırılan ilgili kısmının) defter değerini karşılar.

Teminat sahibinin ev sahibi ülkeden adaletsiz bir tazminat alması durumunda, sigortacılar, adil tazminat tutarı ve ev sahibi ülke hükümeti tarafından ödenen tutar arasındaki farkı karşılar.

Yatırıma kredi sağlayan finansman kuruluşları açısından teminat, proje kuruluşu veya borçlanıcı ve/veya mal varlıklarına karşı yapılan kamulaştırma, haciz veya devletleştirmenin doğrudan veya dolaylı olarak neden olduğu, borçlunun geri ödemeyi yapamamasını kapsar. Ödenecek tazminat, alacak ve ödenmemiş anapara ve faiz tutarlarını içerir.

B) Transfer Kısıtlamaları

Transfer kısıtlamaları karşısındaki teminat, teminat sahibinin yasal olarak garanti edilen yatırım, proje ve ticaretten türeyen kar payları, karlar veya diğer parasal faydaları oluşturan yerel para birimini ev sahibi ülkenin ilgili yasa, yönetmelik ve prosedürlerine uygun olarak ev sahibi ülke hükümeti tarafından uygulanan yasal döviz mekanizmaları aracılığıyla garanti kuruna çevrilmesini ve/veya ev sahibi ülke dışına transferini önleyen, ev sahibi ülkenin bir eylemi veya eylemde bulunmasından kaynaklanan zararları kapsar.

Yatırıma kredi sağlayan finansman kuruluşları açısından teminat, krediyi geri ödemek için ülkede yatırılan tutarları çevirmek veya transfer etme olanaksızlığıyla doğrudan veya

dolaylı olarak neden olunan borçlunun geri ödeme yapamamasını kapsar.

Hem öz sermaye hem de kredi riski kapsamı için ödenecek tazminat, transfer kısıtlamaları durumunda çevrilmezlik kapsamı için zarar tarihindeki dövizin referans kuruna göre hesaplanan, garanti edilen tutara ilişkin çevrilemeyen yerel para biriminin eşdeğeri tutarındaki teminat para birimi veya transfer edememe kapsamı için, zarar tarihin itibariyle garanti edilen yatırıma ilişkin transfer edilemeyen teminat para biriminin tutarını kapsar.

C) Savaş ve politik şiddet

Savaş ve politik şiddet karşısındaki teminat, aşağıdakilerden kaynaklanan zararları kapsar:

- Ev sahibi ülkedeki maddi varlıkların siyasi veya ideolojik amaçlı yapılan sabotaj, terörizm eylemleri, halk ayaklanması, sivil savaş, isyan, devrim ve savaşın neden olduğu fiziksel hasar veya tahribi veya kaybolması;
- İşletmenin sürekliliği prensibi olarak genel mali yaşayabilirliği için gerekli işlemleri yürütmeye sigortalı kuruluşun yukarıdaki nedenlerden doğan genel yetersizliği;
- Birkaç sigortacı yukarıda sözü edilen olaylardan dolayı, yatırım projesi veya tesislerinin kullanımını ret veya tahliye, geçici terke yol açan tehlikeli koşullar veya varlıkların kaybindan dolayı yatırım projesinin inşaat veya işletmenin durması veya askıya alınması karşısında da teminat sunar. (mücbir sebep sigortalanmaz).

Savaş ve politik şiddet kapsamında ödenecek tazminat:

-Varlıkların tamiri veya değiştirilmesi için kullanılması koşuluyla, maddi varlıkların makul tamir masrafı ve aynı tür ve kalite varlıklarla maddi varlıkların değiştirme masrafı arasında daha az olan tutar veya ilgili varlıklar değiştirilmez veya tamir edilmezse, zarar tarihinden hemen önceki gün itibariyle belirlenen maddi varlıkların defter değeri;

-Gelir kaybı durumunda, tazminat dönemi esnasında tahakkuk eden sigortalı kuruluşunun olağandışı masrafları ve sürekli masrafları, kaybedilen işletme karının toplamı ile yatırımın tamamen durması durumunda yatırımın defter değeri.

Yatırıma kredi sağlayan finansman kuruluşları açısından teminat, yatırım mallarına veya proje kuruluşuna zarar veren herhangi bir politik şiddet olayı tarafından doğrudan ve dolaylı neden olunan borçlunun geri ödeyememesini kapsar. Bu durumda tazminat, borçlu tarafından ödenmemiş alacak tutarına eşittir. Maddi varlıklara fiziki bir zarar, borçlunun alacak tutarını geri ödemesini engellemediğinden dolayı, kendi başına olay illaki bir tazminat talebine yol açmaz.

D) Sözleşme İhlali

Sözleşme İhlali karşısındaki teminat, bekleme dönemi süresince uygun adli kovuşturmaları başlatma ve teminat sahibinin ev sahibi ülke hükümeti/ kamu işvereni karşısında kararı uygulamak için tüm makul çabayı göstermiş olması koşuluyla, ev sahibi ülke hükümetinin sözleşme ihlalinin ardından sigortalı taraf lehine verilen bir kararı (Tahkim Kararını) uygulamamasının doğrudan ve dolaylı sonucu olan kayıpları kapsar.

Sözleşme ihlali içerisinde değerlendirilecek bazı olaylar;

- Sigortalının kusuru ve kontrolü olmadan ev sahibi ülke tarafından sigortalının ilgili sözleşme, yatırım ve proje ile ilgili performansını engellemeye neden olacak geçerli bir ruhsatın (ithalat/ ihracat ruhsatı gibi) iptali ya da yenilenmemesi gibi kanun ve uygulamalar,
- Sigortalı sözleşmenin kamu işvereni tarafından herhangi bir sözleşmesel dayanağı olmadan tek taraflı iptali,
- Kamu işverenin sözleşmesel yükümlülüklerini yerine getirmemesi ve bu nedenle sigortalının faaliyetine devam etmesinin engellenmesi ya da ticari olarak elverişsiz hale getirilmesi,
- Kamu işverenin sözleşme hükümlerinde yer alan ödeme taahhütlerine uymaması,
- Garantör kuruluşun ya da bankanın (kamu olma koşuluyla) ödeme yükümlülüğünü yerine getirememesi ya da getirmeyi red etmesi,
- Teminat mektuplarının haksız geri çağırılması (işverenin sigortalının üzerine düşen yükümlülükleri yerine getirmesine rağmen sözleşmeyle ilgili almış olduğu teminat mektuplarını haksız yere ya da aşağıdaki durumlarda haklı olarak geri çağırması),
- Sigortalının sözleşmesel yükümlülüklerini yerine getirmesini engelleyen kanun ve yönetmeliklerin uygulamaya sokulması,
- Sigortalının kontrolü ve kusuru olmayan sebeplerle ruhsat iptalleri, ambargolar,
- Savaş, halk hareketleri gibi politik şiddet unsurları nedeniyle sigortalının sözleşmesel yükümlülüklerini yerine getirmemesi.

Politik risk sigortasında 'kamu kuruluğu' tanımlaması için ağuıdaki özelliklerin en az birine sahip olunması gerekmektedir.

- Merkezi hükümet, bakanlık, departman ya da ajans,
- Bölgesel, yerel otorite,
- Çoğunluk hissesi hükümet ya da yerel otorite olan kamu girişimi ya da projesi.

6 Politik risk sigortası sağlayıcıları arasındaki farklar nelerdir?

Hem öz sermaye yatırımları hem de ihracat işlemleri için siyasi riskleri tanımlamada politik risk sigortası sağlayıcıları arasında ortak bir terminoloji olmasına rağmen bazı uygulama detayları ve poliçe klozlarında farklılıklar olabilir.

Aşağıda bu farklılıklarla ilgili örnek bir karşılaştırma tablosu bilginize sunulmuştur. Devlet sigortacı sağlayıcıları olarak ihracat kredi kuruluşları ve çokuluslu kuruluşlar ele alınmıştır. İhracat kredi kuruluşları arasında farklılıklar olabilmekle beraber çoğunluk uygulamalar referans alınmıştır.

Devlet ve özel politik risk sigorta sağlayıcıları bilgi ve tecrübe paylaşımı konusunda iyi bir işbirliği içinde olup büyük projelerde de kapasite sağlanması konusunda birbirlerine destek vermektedirler.

Devlet sigortacıları	Özel sigortacılar
Kendi ülkelerinin ihracat ve yatırımına destek verirler. Genelde ihracatın belli bir kısmı için yerel kaynakların kullanılması zorunluluğu vardır	Böyle bir sınırlama yoktur
Proje/sözleşme/ yatırımın başında ya da uzatma varsa uzatmanın başında teminat verirler	Eğer tazminata sebep olabilecek bilinen bir olay yoksa başlamış bir projeye de teminat verilebilir
Fiyat tüm sözleşme bedeline uygulanır	Fiyat maruz kalınan risk bedeline uygulanır.
Sözleşmesel itilaflar sözleşmedeki tahkime yönlendirilir	Teminat mektuplarının haksız geri çağırma sigortası için bağımsız tahkime yönlendirilir
Sözleşme imzalanmadan da ücretsiz olarak kapasite reserve edilebilir	Sözleşme imzalanmadan kapasite reserve edilmesi istenirse ücret tahakkuk edilir
Anlaşmazlıkların çözümünde daha etkilidir ve devlet desteği garantisi sunar	Bir devlet politik sigorta sağlayıcısı ile koasüranslı çalışılmamışsa böyle bir desteği yoktur
Proje için verilen teminat süreleri daha avantajlı olabilirken teklif çalışma süresi prosedürler gereği uzun sürebilir	Süreçler hızlı ve poliçe teminat yapısı esnektir

7 Kimler politik risk sigortası yaptırmalıdır?

Yatırımcılar

Yabancı bir ülkeye ortaklık ya da doğrudan yatırım yapan, sermaye getiren, mamul veya hizmet üreten Őirketler

Yabancı ülkede inşaat, montaj, proje yapan Őirketler

Yabancı ülkelerde kendi çalıŐanları ve/veya ilgili ülkeden tedarik edilen çalıŐan ve personelle inşaat, imalat, montaj işlemleri yapan iÇin tamamlanmasıyla ilgili ülkeden dönen kalıcı olmayan Őirketler.

İhracatçı ve ithalatçılar

Kendi ülkelerinden yabancı bir ülkeye satıŐ yapan, alacak riski olan ya da kendi ülkesine yabancı bir ülkeden alım yapan mal riski olan Őirketler.

Finans kurumları

DiŐ ticaret finansmanı, proje finansmanı, yapılandırmıŐ ticaret finansmanı yapan kurumlarla yurtdiŐında Őubesi olan bankalar.

8

Politik risk sigortalarının teknik özellikleri nelerdir?

Teminat süresi- Projeye ve sigorta sağlayıcısına göre değişiklik göstermekle beraber teorik olarak 12-15 seneye kadar uzun süreli teminat bulunabilmektedir.

Bekleme süresi- Politik risk sigortalarında anlaşmazlıkların çözümü için genelde bekleme süresi uygulaması bulunmaktadır. Bu süre teminat altına alınan riske göre değişiklik göstermekte olup ortalama 180 gündür.

Sigortalı oran- Politik risk sigortasında sigorta sağlayıcıları genelde %90 oranında teminat sağlarlar. %10'luk risk sigortalı üzerindedir.

İstisnalar- Döviz kuru hareketleri, teminat sahibinin sözleşme yükümlülüklerini yerine getirmemesi, gizlilik ihlali, nükleer savaş, çevre riskleri ve bazı poliçelerde 5 büyük güç arasındaki savaş politik risk teminatında istisna edilir.

Rücu hakkı- Pek çok sigorta poliçesinde olduğu gibi politik risk poliçesinde de sigortalı tazminat sonrası o sözleşmeyle ilgili doğan haklarını sigorta sağlayıcısına devreder. Sigorta sağlayıcıları teminatın niteliğine göre ikili anlaşmalara dayanarak ev sahibi ülkeden doğrudan ya da Uluslararası Yatırım Anlaşmazlıkları Uyum Merkezine ("ICSID") başvurarak tahkim yoluyla tazminatı almak üzere başvururlar.

9 Politik risk sigorta fiyatlandırmasında öne çıkan faktörler nelerdir?

Sigorta sağlayıcıları yatırımın bulunduğu ülke ve projenin özelliklerine göre fiyatlandırma yaparlar. Politik risk sigorta fiyatı ülke riskiyle beraber aşağıdaki unsurların değerlendirilmesi sonucu belirlenir.

- Yatırımın tipi (öz sermaye ya da finansman),
- Yatırımın büyüklüğü (daha büyük ölçek daha yüksek prim),
- Ev sahibi ülkedeki portföy birikiminin seviyesi (daha yüksek birikim daha yüksek prim),
- Yatırımın vadesi (daha uzun vade daha yüksek prim),
- Borçlunun niteliğı ve önceki tecrübesi (daha önce anlaşmazlık, sözleşme ihlali yaşanmış mı),
- Verilen garantiler (kaliteli garanti daha düşük prim),
- Sigorta piyasalarında o ülke için var olan kapasite yeterliliğı (daha az kapasite daha yüksek prim),
- Projenin hangi sektörde olduğı,
- Sözleşmede ileride rücu imkânı sağlayabilecek şartların varlığı.

Sigorta sağlayıcıları arasında sigorta maliyet hesaplamalarında farklı uygulamalar olabilmektedir. Bir kısmında ödenecek prim fiyatın tüm proje bedeliyle çarpılması yoluyla hesaplanırken diğerlerinde maruz kalınan risk tutarıyla çarpılarak bulunur. Politik risk sigorta piyasalarında fiyat genelde %(yüzde) ve yıllık bazda verilir.

10

Politik risk sigortası neden alınmalıdır?

- Politik risk sigortası önemli bir risk transfer aracıdır.
- Daha iyi şartlarda, daha uzun vadeli finansman bulunmasını sağlar.
- Finans kuruluşlarına ülke limitleri konusunda esneklik ve risk yönetiminde önemli bir destek sağlamış olurlar.
- Anlaşmazlıkların çözümünde destek olur.

DEİK Politik Risk Sigortası alıŐma Grubu

Arzu Gülkan Geerding	BaŐkan	House Politik Risk Sigortası DanıŐmanı
Ersin Takla	ye	TML İnaŐat BaŐkan Yardımcısı
Mehmet Metin lk	ye	STFA İnaŐat Genel Müdür Yardımcısı
Murat stay	ye	stay Yapı Taahhüt Genel Koordinatörü
Murat Bykerk	ye	Arçelik Ortadoğu, Afrika, Türk Cumhuriyetleri SatıŐ Direktörü
Ferhan Güzey	ye	Borusan Holding Risk Yönetmeni
Burak Kurtbay	ye	Aktif Bank Dış Ticaret Bölüm Müdürü